

Procedura głosowań w Sejmie wraz z demonstracją aparatury głosowania

1. Głosowanie – definicja pojęcia

Sejm podejmuje decyzje w głosowaniu. **Głosowanie to jedna z technik podejmowania decyzji przez organy kolegialne, polegająca na tym, że grupa osób przez indywidualny akt wyrażenia woli każdego z jej członków dokonuje wyboru jednej lub kilku spośród przedstawionych propozycji bądź też od takiego wyboru się powstrzymuje.** Warunkiem uznania danego rozstrzygnięcia za wiążące jest uzyskanie w głosowaniu określonej przepisami prawa większości głosów.

2. Kworum

Dla ważności rozstrzygnięcia konieczny jest udział w głosowaniu określonej liczby członków organu kolegialnego, czyli tzw. **kworum**. **Kworum ustala się najczęściej przez odniesienie do liczby wszystkich uprawnionych do uczestniczenia w głosowaniu.** W prawie polskim istnieje kilka zróżnicowanych wymogów odnośnie do kworum w zależności od rodzaju podejmowanych przez izbę decyzji. Zgodnie z art. 120 Konstytucji RP z 1997 r. *Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość. W tym samym trybie Sejm podejmuje uchwały, jeżeli ustawa lub uchwała Sejmu nie stanowi inaczej.* Tak więc dla ważności większości rozstrzygnięć konieczny jest udział w głosowaniu na sali plenarnej co najmniej 230 posłów. Wyjątkiem są głosowania niezależne od kworum, kiedy to Sejm rozstrzyga większością głosów obecnych posłów. Dotyczą one, zgodnie z art. 184 ust. 4 regulaminu Sejmu, wniosków formalnych w sprawie zamknięcia listy mówców, zamknięcia dyskusji, ograniczenia czasu przemówień, stwierdzenia kworum i przeliczenia głosów oraz odroczenia dyskusji (art. 184 ust. 7 regulaminu Sejmu). W tych wypadkach Sejm może podjąć decyzję niezależnie

od tego, ilu posłów w momencie głosowania bierze w nim udział.

3. Przesłanki przeprowadzenia głosowania

Przeprowadzenie głosowania jest uzależnione od spełnienia określonych przesłanek formalnych. Zgodnie z art. 188 regulaminu Sejmu po zamknięciu dyskusji Marszałek Sejmu oznajmia, że Sejm przystępuje do głosowania. Kończy to dyskusję, a od tej chwili poseł może zabrać głos tylko dla zgłoszenia lub uzasadnienia wniosku formalnego o sposobie lub porządku głosowania. Dodatkowym obostrzeniem jest to, że można to zrobić jedynie przed wezwaniem posłów przez Marszałka do głosowania.

4. Formy głosowania

Artykuł 188 ust. 2 regulaminu Sejmu stanowi, że głosowanie jest jawne, a posłowie głosujący w trakcie obrad Sejmu mogą głosować w kilku przewidzianych prawem formach. **Podstawowym sposobem głosowania jest podniesienie ręki przy równoczesnym wykorzystaniu elektronicznego urządzenia do liczenia głosów.**

Możliwe jest również głosowanie imienne, które polega na użyciu kart do głosowania podpisanych imieniem i nazwiskiem posła.

W razie niemożności przeprowadzenia głosowania za pomocą urządzenia do liczenia głosów, **Marszałek Sejmu może zarządzić głosowanie przez podniesienie ręki i obliczenie głosów przez sekretarzy.**

O przeprowadzeniu głosowania imiennego decyduje Sejm większością głosów na wniosek Marszałka Sejmu lub na pisemny wniosek poparty przez co najmniej 30 posłów. Głosowanie imienne odbywa się przy wykorzystaniu przygotowanej w tym celu urny: posłowie kolejno, w porządku

alfabetycznym, wyczytywani przez sekretarza Sejmu, wrzucają swoje kartki do urny. Otwarcia urny oraz obliczenia głosów dokonuje pięciu sekretarzy Sejmu wyznaczonych przez Marszałka Sejmu.

Wyniki głosowania ogłasza Marszałek Sejmu. Wyniki głosowania imiennego Marszałek ogłasza na podstawie protokołu przedstawionego przez sekretarzy Sejmu dokonujących obliczenia głosów.

Urządzenie do liczenia głosów na sali posiedzeń umożliwia także tzw. głosowanie przez wybór z listy, które stanowi elektroniczny odpowiednik głosowania imiennego i stosowane jest, kiedy na jedno miejsce zgłoszono więcej niż jednego kandydata bądź wypełnia się wiele miejsc wieloma kandydaturami, np. wybór Marszałka Sejmu, wicemarszałków, członków Trybunału Stanu.

Wyniki głosowania są ostateczne i nie mogą być przedmiotem dyskusji.

5. Reasumpcja głosowania

Gdy wynik głosowania budzi uzasadnione wątpliwości, Sejm może dokonać reasumpcji głosowania. Zgodnie z uchwałą nr 42 Prezydium Sejmu z 14 listopada 2003 r. (wykładnia art. 189 ust. 1 regulaminu Sejmu) to Marszałek Sejmu jest organem uprawnionym do oceny przesłanki, czy wynik głosowania na posiedzeniu plenarnym Sejmu budzi uzasadnione wątpliwości, a oceny tej dokonuje po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów. Reasumpcji dokonuje się na pisemny wniosek co najmniej 30 posłów, który może być zgłoszony wyłącznie na posiedzeniu, na którym odbyło się głosowanie. Reasumpcji głosowania nie podlegają wyniki głosowania imiennego.

6. Rodzaje większości

Przepisy Konstytucji i ustaw przewidują kilka rodzajów większości, w zależności od materii głosowania. Wyróżniamy następujące tryby głosowania:

- większością zwykłą,
- większością bezwzględną,
- większością kwalifikowaną.

Zasadą, zgodnie z art. 120 Konstytucji RP, jest, że Sejm uchwała ustawy i podejmuje uchwały **zwykłą większością głosów** w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Oznacza to, że **za danym rozstrzygnięciem musi opowiedzieć się więcej głosujących niż przeciw**. Głosy wstrzymujące się nie ważą wówczas na rozstrzygnięciu.

Inaczej jest w przypadku **większości bezwzględnej**. Polega ona na tym, że do przyjęcia danego rozwiązania (poprawki, projektu uchwały) konieczne jest, **aby głosów oddanych za było więcej niż suma głosów przeciw i wstrzymujących się**. Oznacza to, że **głosy wstrzymujące się przy głosowaniu większością bezwzględną mają wpływ na wynik z uwagi na to, że utrudniają uzyskanie większości, gdyż sumują się z głosami przeciw**. Większość bezwzględna jest niezbędna np. dla odrzucenia senackiej poprawki do ustawy (art. 121 ust. 3 Konstytucji) lub dla uchwalenia wotum zaufania dla Rady Ministrów (art. 154 ust. 2 Konstytucji).

Większość **kwalifikowana** polega na ustanowieniu przez normę prawną szczególnej proporcji głosów (np. 2/3 lub 3/5) wymaganej do podjęcia decyzji. Przepisy prawa konstytucyjnego zastrzegają większość kwalifikowaną dla decyzji największej wagi, bowiem większość taką trudniej jest uzyskać. I tak np. dla podjęcia uchwały o skróceniu kadencji Sejmu konieczna jest większość 2/3 ustawowej liczby posłów (art. 98 ust. 3 Konstytucji) – tj. co najmniej 307 głosujących za – a w przypadku ponownego uchwalenia ustawy, podpisania której odmówił Prezydent – większość 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów (art. 122 ust. 5 Konstytucji).

Należy zauważyć, że większość wymagana dla rozstrzygnięcia zgodnie z Konstytucją RP może być liczona od liczby posłów głosujących (co jest zasadą) bądź od ustawowej liczby posłów. Ten drugi przypadek dotyczy następujących rozstrzygnięć:

- uchwalenie wotum nieufności dla Rady Ministrów lub ministra (art. 158 ust. 1, art. 159 ust. 2 Konstytucji),
- skrócenie kadencji Sejmu własną uchwałą,
- pociągnięcie członka Rady Ministrów do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu (art. 156 ust. 2 Konstytucji),
- wyrażenie zgody przez Sejm na zatrzymanie lub aresztowanie posła (art. 10 ust. 7 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora),
- oraz wyrażenie zgody przez Sejm na pociągnięcie posła do odpowiedzialności karnej (art. 7c ust 6 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora).

7. Legitymacja poselska i karta do głosowania

Podstawowa procedura głosowania polega – zgodnie z art. 188 ust 2 pkt 1 regulaminu Sejmu – na głosowaniu przez podniesienie ręki przy równoczesnym wykorzystaniu urządzenia do liczenia głosów. Aby móc głosować za pomocą urządzenia elektronicznego, poseł musi mieć aktywną legitymację poselską, która jest jednocześnie kartą do głosowania. Aktywna karta do głosowania to taka, po włożeniu której do czytnika, na jego wyświetlaczu pojawi się pierwsza litera imienia i nazwisko posła oraz numer legitymacji. Zgodnie z zarządzeniem nr 17 Marszałka Sejmu z 25 września 2015 r. w sprawie warunków wydawania legitymacji poselskiej i jej duplikatu, określenia wzoru karty do głosowania i warunków jej wydawania oraz trybu postępowania w tych sprawach, poseł jest obowiązany zawiadomić na piśmie Marszałka Sejmu o zmianie nazwiska lub imienia, uszkodzeniu, zniszczeniu, kradzieży lub zagubieniu legitymacji poselskiej, podając okoliczności jej utraty lub zniszczenia. Do czasu wydania duplikatu legitymacji poselskiej Kancelaria Sejmu wydaje posłowi zaświadczenie o wykonywaniu mandatu posła oraz kartę do głosowania, która podlega zwrotowi po wydaniu duplikatu legitymacji. O braku legitymacji poselskiej w dniu obrad, w którym przeprowadzone mają być głosowania, poseł obowiązany jest zawiadomić Marszałka Sejmu, a także Kancelarię Sejmu (pracowników Sekretariatu Posiedzeń Sejmu pracujących na stanowisku komputerowym na sali posiedzeń) przed rozpoczęciem obrad w celu przygotowania karty do głosowania. Przygotowanie karty do głosowania po rozpoczęciu obrad Sejmu następuje za zgodą Marszałka Sejmu. **W przypadku posługiwania się przez posła kartą do głosowania, zawieszaniu ulega funkcja legitymacji poselskiej umożliwiająca głosowanie (zasada jednej karty aktywnej).**

Posłowie nowej kadencji Sejmu – do czasu wyboru Marszałka Sejmu – posługują się kartami do głosowania.

Wzór legitymacji poselskiej VIII kadencji Sejmu:

Wzór karty do głosowania VIII kadencji Sejmu:

8. Zasady obsługi czytnika w ławach poselskich

Czytnik sygnalizuje gotowość do pracy komunikatem na wyświetlaczu: „**Proszę włożyć kartę**”. Po włożeniu aktywnej karty do głosowania do czytnika **czipem do dołu** na wyświetlaczu pojawia się pierwsza litera imienia i nazwisko posła wraz z numerem legitymacji. Inny komunikat na wyświetlaczu czytnika świadczy o złym włożeniu karty, w szczególności migające lampki „za/przeciw/wstrzymał się” sygnalizują odwrotne lub niedokładne włożenie karty do głosowania albo próbę głosowania kartą nieaktywną.

Poniżej wyświetlacza znajdują się przyciski:

- zielony (+) – służący do oddania głosu ZA,
- czerwony (-) – służący do oddania głosu PRZECIW,
- żółty (0) – służący do oddania głosu WSTRZYMAŁ SIĘ,
- biały – wykorzystywany przy zarządzeniu sprawdzenia kworum oraz w trybie głosowania na listę.

Obok wyświetlacza umieszczony jest blok klawiszy numerycznych (niewykorzystywanych), w obrębie którego znajdują się również klawisze strzałek: Δ i ∇ (górze – dół), wykorzystywane w trybie głosowania na listę.

9. Przebieg głosowań

Głosowanie rozpoczynają słowa Marszałka Sejmu: „Przystępujemy do głosowania”, „Głosujemy”. Jest to znak dla pracownika na stanowisku komputerowym na sali posiedzeń do uruchomienia urządzenia do głosowania. Od tego momentu posłowie mogą podejmować decyzję. Marszałek zapytuje kolejno kto z posłów jest za przyjęciem propozycji (np. poprawki, wniosku mniejszości lub całości projektu ustawy), kto jest przeciw i kto się wstrzymał oraz prosi o podniesienie ręki i naciśnięcie odpowiedniego przycisku. **Głosowanie kończy słowo „dziękuję”**, po którym nie jest już możliwe dalsze oddawanie głosów, ponieważ w tym momencie urządzenie do głosowania zostaje zatrzymane, zlicza głosy i automatycznie wyświetla wynik na tablicach umieszczonych na sali plenarnej.

Po zakończeniu głosowania na stanowisku komputerowym na sali posiedzeń drukowane są imienne wyniki, które również są dostępne w Systemie Informacyjnym Sejmu (SIS).

- a) **Podstawowy rodzaj głosowania to głosowanie sekwencyjne: za, przeciw, wstrzymał się.**

Rozpoczęcie głosowania sygnalizowane jest słowami Marszałka: „Przystępujemy do głosowania”, „Głosujemy”. Jednocześnie na wyświetlaczu czytnika pojawi się komunikat:

Trwa głosowanie

Legitymacja: XXX

Aby oddać głos w głosowaniu sekwencyjnym, należy nacisnąć odpowiedni klawisz symbolizujący rodzaj oddanego głosu:

- ZA – klawisz zielony (+),
- PRZECIW – klawisz czerwony (-),
- WSTRZYMAŁ SIĘ – klawisz żółty (0).

Po oddaniu głosu na wyświetlaczu pojawi się komunikat:

Trwa głosowanie

Legitymacja: XXX ZA (PRZECIW, WSTRZYMAŁ SIĘ)

Jednocześnie zapala się lampka symbolizująca rodzaj oddanego głosu:

- ZA – zielona
- PRZECIW – czerwona
- WSTRZYMAŁ SIĘ – żółta

Lampki znajdują się bezpośrednio nad odpowiadającymi im klawiszami do głosowania.

Po zakończeniu głosowania na wyświetlaczu widoczny jest przez chwilę komunikat: „**Koniec głosowania**”. Gasną również wszystkie lampki, po czym ponownie wyświetlany jest komunikat informujący o gotowości czytnika:

Imię i nazwisko

Legitymacja XXX

- b) **Głosowanie sekwencyjne nad poprawkami Senatu**

Zgodnie z art. 121 ust. 3 Konstytucji uchwałę Senatu odrzucającą ustawę albo poprawkę zaproponowaną w uchwale Senatu, **uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej bezwzględną więk-**

szością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

Marszałek Sejmu poddaje więc pod głosowanie wnioski o odrzucenie poprawek Senatu, zatem aby opowiedzieć się ZA poprawką Senatu należy głosować PRZECIW. Z kolei, aby Sejm poprawkę odrzucił, bezwzględna większość głosujących musi głosować ZA.

c) Głosowanie na listę

Głosowanie na listę umożliwia wybór kilku pozycji z listy. Ten tryb głosowania wykorzystywany jest przy wyborze albo powoływaniu poszczególnych osób na stanowiska państwowe, a także przy wyborze informacji bieżącej oraz w przypadku, gdy wybiera się spośród kilku kandydatów lub propozycji.

Po rozpoczęciu takiego głosowania w czytniku urządzenia do liczenia głosów pojawia się lista z kolejnymi nazwiskami/numerami informacji bieżących, którą można przesuwac za pomocą klawiszy ze strzałkami. Przed przystąpieniem do głosowania wszystkie pozycje zaznaczone są jako – „przeciw”. Aby oddać głos na osobę/informację widniejącą aktualnie na wyświetlaczu, należy nacisnąć przycisk koloru zielonego ZA oznaczony również znakiem „plus”. Znak (+) pojawi się wówczas przy wybranej pozycji. Możliwa jest zmiana decyzji przez naciśnięcie znaku „minus” (-), który kasuje podjętą decyzję za (+), a następnie poparcie innej informacji lub kandydatury. Po oddaniu głosu na wybraną osobę/informację należy zatwierdzić swoją decyzję przez naciśnięcie przycisku oznaczonego kolorem białym. **Naciśnięcie białego przycisku jest równoznaczne z ostatecznym podjęciem decyzji i przycisk ten należy użyć jako ostatni. Po jego naciśnięciu nie jest już możliwa zmiana decyzji.** Operacja ta jest równoznaczna z wrzuceniem głosu do urny.

Po wykonaniu powyższych czynności na wyświetlaczu pojawi się komunikat: „**Oddano głos**”.

Po zakończeniu głosowania przez Marszałka Sejmu na wyświetlaczu widoczny jest komunikat: „**Koniec głosowania**” oraz drukowane są imienne wyniki głosowania.

System uniemożliwia oddanie głosów nieważnych. Nie przewiduje także głosu wstrzymującego się. Przez użycie wyłącznie białego przycisku oddawany jest głos PRZECIW wszystkim osobom/informacjom.

Urządzenie do głosowania zapobiega oddaniu więcej głosów ZA niż jest miejsc do obsadzenia, np. wybierając 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego spośród 5 zgłoszonych kandydatur poseł będzie dysponował trzema głosami ZA.

10. Obecność posła na posiedzeniu Sejmu i podczas głosowań

Artykuł 7 regulaminu Sejmu stanowi, że: *Posła obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Sejmu oraz organów Sejmu, do których został wybrany (...)* Do podstawowych obowiązków posła należy w szczególności: udział w głosowaniach podczas posiedzeń Sejmu i w komisjach sejmowych.

Podstawą do stwierdzenia obecności posła na posiedzeniu Sejmu jest jego udział w głosowaniach potwierdzony wydrukami, a w dniach, w których Sejm nie przeprowadza głosowań, obecność stwierdza się na podstawie podpisu na liście obecności. Nie dotyczy to członka Prezydium Sejmu prowadzącego obrady. **Lista obecności wykładana jest każdego dnia posiedzenia do czasu zakończenia obrad. Po upływie tego czasu lista deponowana jest każdorazowo u Marszałka Sejmu.**

W przypadku braku regulaminowej obecności i nieusprawiedliwienia jej w terminie Marszałek Sejmu zarządza obniżenie uposażenia i diety parlamentarnej albo jednego z tych świadczeń, jeżeli tylko ono przysługuje posłowi, o 1/30 za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności na posiedzeniu Sejmu lub za niewzięcie w danym dniu udziału w więcej niż 1/5 głosowań. O zarządzeniu obniżenia uposażenia Marszałek Sejmu powiadamia posła, podając liczbę i wykaz dni nieusprawiedliwionej nieobecności. Wykazy nieusprawiedliwionej nieobecności posłów na posiedzeniu Sejmu sporządza się w terminie 14 dni od dnia zakończenia każdego miesiąca kalendarzowego.

Od zarządzenia Marszałka Sejmu w zakresie ustalenia liczby dni nieusprawiedliwionej nieobecności posłowi przysługuje, w terminie 14 dni od doręczenia powiadomienia, prawo złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy przez Marszałka Sejmu.

Potrącenia dokonuje się nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia, w którym Marszałek Sejmu je zarządził, lub po ponownym rozpatrzeniu sprawy.

W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Sejmu, poseł w miarę możliwości zawiadamia przed terminem posiedzenia Marszałka Sejmu, a następnie jest obowiązany w ciągu 7 dni usprawiedliwić w formie pisemnej swoją nieobecność przed Marszałkiem Sejmu. Podstawę prawną usprawiedliwiania nieobecności posłów na posiedzeniach Sejmu stanowią regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej oraz uchwała nr 56 Prezydium Sejmu z 21 sierpnia 1996 r. w sprawie trybu składania usprawiedliwień za nieobecność na posiedzeniach Sejmu.

Za przyczyny usprawiedliwiające niemożność wzięcia przez posła udziału w posiedzeniu Sejmu bądź w głosowaniu zgodnie z regulaminem uważa się:

- 1) chorobę albo konieczność opieki nad chorym,
- 2) wyjazdy zagraniczne lub krajowe z polecenia Sejmu, Marszałka Sejmu lub komisji, akceptowane przez Prezydium Sejmu,

- 3) zbieg posiedzeń komisji lub podkomisji, do których poseł należy, jeżeli brał udział w jednym z tych posiedzeń, a w razie zbiegu posiedzenia Sejmu oraz komisji lub podkomisji, wykonywanie funkcji posła sprawozdawcy lub zabieranie głosu na posiedzeniu Sejmu,
- 4) urlop udzielony posłowi przez Marszałka Sejmu,
- 5) inne ważne, niemożliwe do przewidzenia lub nieuchronne przeszkody.

Poseł może z ważnych przyczyn zwrócić się do Marszałka Sejmu o udzielenie urlopu od wykonywania obowiązków poselskich. Marszałek Sejmu udziela urlopu w porozumieniu z prezydium klubu lub koła, którego poseł jest członkiem. Za czas trwania urlopu dłuższego niż 14 dni nie wypłaca się diety poselskiej.

Informacje o nieusprawiedliwionych nieobecnościach posłów na posiedzeniu Sejmu oraz dotyczące potrażeń są jawne.